

Albert Camus René Char

Corespondență
1946-1959

Ediție stabilită, prezentată
și adnotată de Franck Planeille

Traducere din limba franceză
de Vasile Savin

POLIROM
2025

Cuprins

<i>Maluri și țărături, René Char și Albert Camus.</i>	5
<i>Notă asupra ediției.</i>	13
<i>Mulțumiri.</i>	15
<i>Indicații bibliografice</i>	17
<i>Corespondență</i>	21
<i>Anexe</i>	207
<i>Anexa I. Albert Camus despre René Char, René Char despre Albert Camus</i>	209
<i>Anexa II. Despre „Posteritatea soarelui“.</i>	239
<i>Cronologie</i>	245
<i>Indice</i>	261

90. – ALBERT CAMUS CĂTRE RENÉ CHAR¹

[Paris] Luni 13 iulie [1953]

Dragă René,

Aflu de la hotelul dunitale că ai plecat într-o călătorie pentru câteva zile. Dacă te întorci săptămâna asta, dă-mi de știre prin câteva rânduri (nu răspund la telefon, fiind singur la Paris²) și te voi suna eu. Aș dori să petrecem o seară împreună.

Odihnește-te bine. Mă gândesc la dumneata cu toată afecțiunea.

Albert Camus

91. – RENÉ CHAR CĂTRE ALBERT CAMUS

Marți [20 octombrie 1953]

Dragă Albert,

Recitind pe dactilogramă ce am scris *în proză* pentru *Posteritatea soarelui*³, n-am fost mulțumit. De aceea am transformat totul, și doar printr-un *poem* luptând și respirând

-
1. Plic cu adresa rue Jules-Chaplain, nr. 5 (Paris, arondismen-tul 6).
 2. În vara lui 1953, Albert Camus rămâne la Paris. Soția și copiii sunt în vacanță în Sud.
 3. Pentru proiectul *Posteritatea soarelui*, datând din 1951, și pornind de la fotografiile lui Henriette Grindat, vezi *supra*, scrisorile nr. 62, 64, 68, precum și Anexa 2, pp. 239-244). În martie 1953, Albert Camus îi scria lui Henriette Grindat că revede pentru ultima oară „volumul despre Vaucluse“.

pot eu să spun mai bine ce simt. Scuză-mi tergiversarea. Vreau să fie cât mai bine posibil.

Am fost adeseori întrebat de oameni cu sentimente neîncrezătoare: Cum să începi o prietenie? Prin golul care o precede?

„Într-o mână în care mă citesc și într-un suflet în care mă simt“ etc.

Am să-ți aduc copilul – care nu va mai fi insuportabil zilele astea. Și *Actuale II*¹? Sunt nerăbdător să le am.

Cu întreaga mea afecțiune fraternă dintotdeauna.

R. Char

1. Ediția originală din *Actuale II* (750 de exemplare, tipărite pe hârtie velină format mare, coperta ilustrată de Mario Prassinis), ieșită de sub tipar în septembrie 1953, apare în colecția „Blanche“ de la Gallimard pe 29 octombrie, fiind pusă în vânzare în martie 1954. Camus notează: „*Actuale II*. Inventarul s-a sfârșit – comentariul și polemica. De acum înainte, creația“ (vezi *OC IV*, p. 1179 [*Carnete III*, ed.cit., p. 112]). Pe exemplarul nr. 1 al ediției originale, Albert Camus îi face lui Char următoarea dedicație: „O, măcar de-ar consimți poezii să redevină ce erau odinioară: vizionari care să ne vorbească despre ce se poate, să ne dea pre-gustul virtuților viitoare». Nietzsche. Dumitale, scumpe René, singurul poet al vremii care a răspuns la acest apel, din partea credinciosului frate, A.C.“. René Char îi va trimite manuscrisul de la „Sur le tympan d'une église romane“ (vezi *OC*, p. 367), cu aceste cuvinte: „Scumpului meu Albert Camus, spre a-i mulțumi pentru *Actuale II*, a-i mulțumi întotdeauna și constant pentru gândurile și sufletul său. R.C.“.

92. – ALBERT CAMUS CĂTRE RENÉ CHAR¹

[Paris] 23 octombrie 1953

Dragă René,

Iată cărțile. Și ultimul născut, încă umed.² Cu bucuria de a ți le dărui. Nu te grăbi în privința poemului introductiv. Mai poate aștepta – și nu e nevoie să grăbim facerea vinului.

Al dumitale, din toată inima

Albert Camus

93. – RENÉ CHAR CĂTRE ALBERT CAMUS

Joi [29 octombrie 1953]

Dragă Albert

Frumosul curcubeu al cărților dumitale mă umple de bucurie. Împreună, sclipesc între lumina zilei și a lămpii ca un păstrăv din Sorgue, între prundiș și unțisor. Mulțumesc.

Îți trimit, fiindcă e bine *să fie* cu dumneata, manuscrisul unui poem scris în vara asta³. Cunoști locul despre care

1. Plic cu adresa rue Jules-Chaplain, nr. 5 (Paris, arondismen-tul 6).

2. *Mitul lui Sisif* și o reeditare a *Străinului* apar în 1953. Probabil că pe acestea i le-a trimis Camus prietenului său, împreună cu „ultimul născut“ – ediția cartonată din *Actuale II* (vezi *supra*, scrisoarea nr. 91, nota 1, p. 119).

3. Probabil prima versiune a poemului „Deuil des Névens“, intitulată „Un deuil d'enfance“, în amintirea proprietății familiale de la Névens (Isle-sur-la-Sorgue), care fusese vândută, dar unde Char și-a petrecut o parte din copilărie.

vorbește. Poate că e puțin cam „copil“, însă cum altfel să te împrăștezi și să devii inocent? Uneori e nevoie să te întorci spre trecut și să te acoperi cu el cum ai face-o cu-o pânză ușoară!

Cu întreaga mea afecțiune [*încadrat în scrisoare*]

René Char

PS: Următoarea mea scrisoare va fi un cântec de dragoste care se cântă în zori.

94. – ALBERT CAMUS CĂTRE RENÉ CHAR¹

[*Paris*] vineri 30 octombrie 53

Dragă René,

Mulțumesc neîntârziat pentru acest frumos poem a cărui delicată și profundă emoție mă pătrunde. Da, e imposibil să renunți la copilărie. Și, cu toate astea, într-o zi trebuie să ne despărțim de ea, măcar în exterior. Dar ce corvoadă e să fii om, să suporti să fii om, iar uneori să-i și suportăm pe oameni! Coincidență: și eu mă gândeam zilele astea la Alger și la copilăria mea. Însă am crescut pe străzi pline de praf, pe plaje murdare. Când eram copii, înotam, iar puțin mai departe era marea pură. Viața de acasă era grea, iar eu eram extrem de fericit în majoritatea timpului. Dar de ce-ți spun toate astea? Poemul dumitale m-a mișcat, asta-i tot, iar în momentul de față cu greu îmi suport viața². Odihnește-te, dragă René. În pofida curajului dumitale, te

1. Plic datat 30 octombrie 1953, cu adresa rue Jules-Chaplain, nr. 5 (Paris, arondismentul 6).

2. În toamna lui 1953, Francine Camus suferea de o depresie care se va accentua în lunile următoare și care îl face pe Albert Camus să fie neliniștit și să se simtă neputincios.

simt obosit. Nu te lăsa copleșit de muncă și continuă să fii cel care vorbește în acest poem, cel pe care-l iubesc și îl admir. Al dumitale, din toată inima.

Albert Camus

Îmi place acest vers pe care l-ai tăiat:
– dulcele vid [*sic*] în care cred –

95. – RENÉ CHAR CĂTRE ALBERT CAMUS

L'Isle 2 decembrie 53

Dragul meu Albert

Prost moment pentru noi toți, cred și simt. Tânărul meu nepot Bernard¹ este amenințat de o urâtă chestie mintală. La 26 de ani va intra într-un sanatoriu pentru cel puțin două luni... Diagnostic pesimist. Apoi josnice înveninări familiale²; dar asta-i o chestiune secundară. Fernand Mathieu este grav atins³. Din păcate, nu cred că există vreo șansă serioasă să scape. Jeanne⁴ și unii „melancolici“... Pe scurt, dragă Albert, știind că necazurile nu te ocolesc, n-am să-ți zugrăvesc în culori întunecate întregul chip al Provenței. Însă mă gândesc adesea la dumneata, la prietenia noastră: ca un vestigiu grec. Atunci Timpul ne e mai puțin potrivnic; mâinile nu-mi mai sunt

-
1. Bernard Moustrou, fiul lui Émilienne, una dintre cele două surori ale lui René Char.
 2. Succesiunea mamei lui René Char îi va dezbrina încetul cu încetul pe copii. Neînțelegerile dintre ei vor duce la vânzarea casei în anul 1955.
 3. Pentru Fernand și Marcelle Mathieu, vezi *supra*, scrisoarea nr. 11 și nota 2, p. 33.
 4. Fiica lui Fernand și Marcelle Mathieu.

triste. Un dram de copilărie și de amintire din maquis îmi încălzesc sufletul pierdut.

Al dumitale

R. Char

96. – RENÉ CHAR CĂTRE ALBERT CAMUS

L'Isle-sur-la-Sorgue 27 decembrie [1953]

Dragul meu Albert

Scrisoarea dumitale a venit după mine azi-dimineață la L'Isle, unde am să stau câteva zile. Mi-ar fi plăcut să te văd înainte de a părăsi Parisul. Atâtea zile petrecute doar cu gândul-de-ajutor reprezintă în ultimă instanță prea puțin! Dar, în așteptarea unui semn din partea dumitale, îmi imaginam că ți-ai mai amânat sosirea și mă bucuram pentru dumneata. Ai dreptate: trebuie să plecăm mai des din Franța¹, acest osuar intelectual. Însă fără a cădea într-un soi de obstinație *à la* Pascal, probabil că ar trebui să acceptăm bombănind să fim „acei don-Quijote“ naufragiați care se încăpățânează să țină direcția, încotro? Să suprimăm întrebarea! Nu sfânta alianță Mauriac-Malraux mă va întoarce pe mine de pe drumul furtunilor și al mărilor așa-zis moarte! În fond, dragă Albert, e o sfântă, naturală căldură și bună emoție aceea de a ști ce știm noi și de a rămâne, cu nara despăcată just, deasupra buzei superioare!

1. În decembrie, Albert Camus pleca împreună cu copiii la Oran, unde se afla soția lui. De acolo urma să plece în Egipt, la invitația lui Jean Grenier, dar starea gravă a lui Francine îl determină să anuleze planul (vezi Olivier Todd, *op.cit.*, p. 807 *sqq*). Francine Camus, spitalizată la Oran, se va întoarce la Paris în ianuarie.